

**Theologiae Moralis Sacramentalis Ad Instructionem
Ordinandorum & Curandorum Ex Materia De Sacramentis
In Genere Et Ordinis Eucharistiae, Poenitentiae, Ac
Matrimonii In Specie**

De Matrimonij Sacramento, & omnibus Peccatis contra VI. præceptum, ac
de Abortu

Sporer, Patritius

Salisburgi, 1711

Subsectio. De Obligatione debiti conjugalis.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55333)

citatus: etsi fateatur rem plenam periculi, & minimè consulendam vel permittendam, potius permittendæ imagines, sed certè profanæ, non sacræ ob gravissimum irreverentiæ periculum, quamvis nec ipsas permittere velit Diana *part. II. tract. 8. resol. 35.* eò quòd semper sub sit periculum, ne tempore contus intueudo illas imaginentur sibi alias personas, & sese objectent copulâ cum iis imaginatâ. Verùm durum est nisi contrâ torrentem consuetudinis jam ubique receptæ & toleratæ.

SUBSECTIO.

De obligatione debiti conjugalit.

SUMMARIUM.

- 506. *Conjux obligatur sub mortali reddere debitum.*
- 507. I. *Conjugi petenti serio.*
- 508. II. *Et petenti iuste (ubi quando possit iuste negari.)*
- 512. III. *Ac petenti rationabiliter. Unde*
- 513. *Non tenetur reddere petenti in ebrietate, furori, & mentia.*
- 514. *Vel quoties timet periculum mortis, aut gravis morbi.*
- 515. *Vel periculū mortis, abortus, monstruositatis &c. proli.*
- 516. *An liceat negare, ne proles multiplicentur?*
- 517. *Petenti licite. Ubi quando petatur illicite.*

ASSERTIO.

506 **C**onjux sub mortali obligatur reddere debitum conjugi petenti serio, iuste, rationabiliter, ac licite saltem ex parte copulæ, adeo ut istis circumstantiis concurrentibus, iniuste negans peccet mortaliter, toties, quoties. Certissima apud omnes. Ratio obligationis est juris naturalis:

lis: quia ex ipso legitimo, rato ac Sacramentali
matrimonii contractu, quo fit utrimque mutua
traditio & acceptatio corporum ad eum usum,
essentialiter oritur obligatio reddendi corpus ad
eum usum iuste & rationabiliter petenti. Unde
non tantum monet, sed precipit Apostolus 1.
ad Corinth. 7. *Uxori vir debitum reddat, simili-
liter & uxor viro: reddensque rationem: Mulier
sui corporis potestatem non habet, sed vir; simili-
ter autem & vir sui corporis potestatem non ha-
bet sed mulier.* Et ostendens Apostolus eam ob-
ligationem reddendi debitum esse ex Iustitia,
ejus negationem fraudem appellans subdit: *No-
lite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tem-
pus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in
idipsum, ne tentet vos Sathanas propter inconti-
nentiam vestram.* Unde ex communi recte in-
ferunt Gobat cas. 16. n. 69. Et Marchant supra
sitat. tract. 12. q. 4. d. 1. peccare semper mortali-
ter conjugem, negantem debitum rationabiliter
petenti, etsi in petente nullum esset periculum
incontinentiae; sed gravius longè, si negent,
quando advertunt in petente grave incontin-
tiae periculum, quo casu non tantum contra Ju-
stitiam, sed specialiter etiam contra charitatem
delinquant. Et recte monet Layman Lib. 5.
tract. 10. part. 3. c. 1. quod confessarii, quando
advertunt defectum circa hoc, debeant pœni-
tentes admonere. Insuper inferunt DD. citati.
nominatim Sanchez lib. 9. disp. 3. Coninck disp.
34. Dicast. disp. 9. dub. 19. peccare contra
Justi-

justitiam conjugem, qui ad reddendum debitum reddit se impotentem, aut jejuniis, aut voluntariis pollutionibus, aut qui longam voluntariam peregrinationem suscipiunt absque consensu alterius, maximè si huic imminet periculum incontinentiæ. Jam verò conditiones ad hanc tantam obligationem requisitæ explicandæ sunt.

§. I.

Petenti serio.

507 **N**imirum expressè & instanter, ut constat Maritum v.g. serio velle exigere debitum tanquam debitum, vel econtra uxor, &c. Ubi Perez citat. *disp. 50. n. 3.* Sic scribit. *Excusatur conjux a culpa gravi, quando alter petit copulam non tanquam debitam, sed tanquam benevole & amice, ut res alias debitas solemus ab invicem petere, non animo obligandi.* Sic ille. Non ergo peccat conjux conjugis debitum semel tantum, & obiter, vel implicite petenti, etiam sine alia causa modeste denegando, tergiversando, excusando, prece vel suasu avertendo petentem, si videatur non admodum ægrè laturus. Communis. Sanchez. *suprà*, Layman *part. 3. c. 1. n. 1.* Excipiendi sunt casus. 1. Si intelligat conjugem tergiversationem talem valde ægrè latum, tunc enim constare debet, eum serio petere debitum. 2. Etiam si sciat conjugem non adeo serio & rigorosè debitum exigere, advertat tamen ex privatione debiti conjugalis eum periculo

culo incontinentiæ exponi, utroque casu negans pertinaciter, peccat mortaliter. Communissima cum Sanchez *Lib. 9. disp. 2. n. 19. 3.* Si conjux advertat conjugem semel tantum vel obiter petentem non audere præ verecundia sæpius & expresse petere, peccabit mortaliter non reddendo, quia jam constat eam serio petere. Ex communi Sanchez *ibidem.* Diana *parte 5. tract. 14. resol. 36. 4.* Certissime autem peccat mortaliter uxor, quando ex indignatione, vindictâ, invidia, contemptu mariti, negat ipsi usum corporis, aut non acquiescit, nisi post rixas, vel magna cum difficultate. Tanner *hic disp. 8. q. 6. num. 25.* testans ita omnes sentire. Longè autem frequentius peccant mariti, si negent uxoribus illud maritale commercium petentibus, cum enim pleræque præ verecundia non audeant expresse & instanter petere, censendi sunt mariti offendere DEUM mortaliter, quando uxoribus se se insinuantibus nolunt obsequi, nisi forte experti sint eas præter morem esse inverecundas, &c.

§. II.

Petenti justè.

Quando nimirum petens jure petendi gaudet, eoque legitime privatus non est. Generaliter ergò conjux non tenetur reddere, nec peccat negando debitum, quando alter conjux jure petendi debitum privatus est, quod fit per incestum, vel adulterium. Communissima cum

496 *Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. II.*
cum Sanchez *Lib. 9. disp. 6.* Layman citatur.
1. n. 14. Ratio pater: quia ubi cessat jus petendi,
consequenter cessat obligatio reddendi: atqui
conjux incestuosus in poenam criminis amittit
jus petendi debitum, ut sæpè repetitur in Jure,
& explicatum habes supra à n. 71. de *impedi-*
mento Affinitatis, quæ revide, & adde: postquam
incestuosus dispensationem super petendo de-
bitum impetravit: quam jure ordinario Episcopus,
& ex privilegio Mendicantes conferunt; tunc
jus exigendi debitum planè recuperat, & con-
jux innocens reddere tenetur. Ut omnes notant
cum Sanchez *Lib. 9. n. 10.* Jam verò qualiter per
adulterium amittatur jus petendi, & alter conjux
liberetur ab obligatione reddendi debitum pro
longè frequentiori praxi accuratius explican-
dum est.

509 I. Conjux innocens certè potest negare de-
bitum adultero velut jure naturæ, quia frangenti
fidem, fides meritò non servatur. *Omnes*. Et col-
ligitur apertè ex c. 5. & 19. Matthæi. Dummo-
dò tamen adulterium commissum ipsi innocenti
certò, vel non levibus conjecturis cognitum sit,
nam si dubitet tantum, vel suspicetur, aut solum
leves, vel probabiles essent conjecturæ, negare
debitum non posset; quia nemo est spoliandus
certo jure suo, quod possidet, propter dubita-
tionem, vel probabilitatē oppositam. Ut docetur
in materia de Justitia. Et dico semper: *Conjux in-*
nocens. Nam si & alter sit adulter, jam negare de-
bitum licitè non potest, quia jam injuriæ adulte-

rij sibi invicem compensata sunt, & ut loquun-
tur Legistæ, *sunt ejusdem farinae.*

II. Conjux adulter amittit jus petendi debi-
tum non simpliciter, ut nec validè, nec licitè
petere possit (sicut si comisisset incestum cum
consanguinea conjugis in primo vel secundo
gradu) semper enim adulter licitè petit, & con-
jux licitè reddit debitum, secundum omnes, sed
solum sic amittit jus, ut non possit validè & ob-
ligatiorè petere, ita ut conjux innocens redde-
re teneatur; cum, ut modò dictum, ei justè de-
negare possit. Nam jure petendi non privatur
adulter, nisi per voluntatem & quasi sententiam
uxoris, vel conjugis innocentis, quæ hîc obti-
net quasi locum Judicis. Interim certum est,
posse ei etiam injuriam factam remittere, & de-
bitum reddere, atque postquam semel remisit
conjux innocens, jam non poterit ei ampliùs
debitum negare vi prioris adulterii jam remissi.
Secus, si novum accessisset, quia injuria semel re-
missa reviviscere nequit, & dare jus negandi, jux-
ta communem DD. Sanchez *lib. 10. disp. 10.*
Layman *lib. 5. parte 3. c. 1. n. 1.* Tamburin. *cir-
car. c. 3. s. 3. n. 7. in fine.*

III. Conjux adulter & validè & licitè potest
exigere debitum, hoc est, non tantum ut lici-
tum, sed etiam ut jure sibi debitum, quamdiù
conjux innocens propter ignorantiam nihil ex-
cipit, vel spontè sua nihil excipiens reddere pa-
ratus est. Ita, contra Navar. Henriq. nostrum
Alphonsum a Castro, alios apud Sanchez, & Lay-
man;

man, communis jam DD. *Cajetan. Sotus, C. ninck*, alii cum *Sanchez lib. 10. disp. 68. n. 1.* Ratio est; quia quod adulter priveretur jure petendi debitum propter adulterum, poena quaedam est, ad quam se ipsum adulter condemnare, vel sibi ipsi infligere non tenetur, nemine agente vel excipiente contra ipsum, sed, ut modò dixi, per voluntatem, & quasi sententiam conjugis innocentis ea poena infligenda est adultero. Accedit, quod conjux adulter, maximè vir, plerumque non possit abstinere à debito petendo modò prius solito, quin in criminis suspicionem veniat apud alterum conjugum, vel alia mala oriantur, quod valde notent confessarii, nec oppositam nimis rigidam sententiam antiquorum Casistarum secuti, poenitentes adulteros gravius illaqueant. Exempla novi, & subindè etiam tragica. Quia etiam, si conjux adulter advertat, quod conjux innocens adulterium suum certò compertum non habeat, sed levibus tantum suspicionibus inducta se à debito reddendo subtrahat, eam ad debitum reddendum etiam compellere poterit: ut rectè infert *Layman ibidem n. 4. in fine*, nam, ut supra dictum, conjux innocens non potest exceptione adulterii eam poenam infligere negando debitum, nisi de crimine eà poenà digno, scilicet adulterio commisso, non levibus conjecturis constiterit. At verò si conjux innocens certò cognitum habet adulterium alterius, utpote si in flagranti deprehendit, tunc compelli non poterit ad debitum, quamvis

foro externo probare non possit. Ut notat Sanchez *lib. 10. disp. 10. n. 8. Layman citat. in fine.* Intelligi autem semper, nisi conjux innocens post cognitum certò adulterium alterius conjugis semel remisisset, quæ remissio potest fieri aut expresse verbis, aut implicite & factis: Ut si conjux innocens tamen spontè & nulla necessitate urgente eidem debitum reddat, vel ab eo petat, si ei corrideat, confabuletur, & alia similia amoris indicia exhibeat adultero, vel adulteræ conjugi, hæc enim saltem in foro externo habentur pro signo omnimodæ remissionis, & consequenter, illis exhibitis, repellitur à Judicibus accusatio, ut notat Sanchez *citatus lib. 10. disp. 14. à n. 6.* At quid in foro conscientiae? Si conjux innocens sciens adulterium alterius ita spontè ei debitum reddat, vel petat, aliâque signa amoris exhibeat, statimne intelligetur verè remittere, ideò non posse amplius in conscientia negare debitum, vel accusare? (*Spontè dico.* Si enim vi vel metu etiam levi hæc præstet, non est æquum innocentem privari suo jure, sibi que præjudicare: *cum nemo in necessariis presumatur liberalis; L. Rem legatam ff. de amittendo Legato.*) Respondetur, conjugem innocentem ea exhibendo triplici modo se posse habere in animo. 1. Animo verè remittendi injuriam, & tunc sine dubio verè remittit, ut non possit amplius negare debitum, vel accusare. 2. Animo nullo modo remittendi, sed sibi suum jus servandi, & tunc cum verè non remittit, remane-

bit innocens in suo jure negandi debitum. Sanchez *ibidem* n. 21. 3. Abstrahendo ab utroque, seu non habendo animum expressum aut remittendi, aut non remittendi, quod certe subinde contingit, & tunc putat Sanchez *ibidem*, innocentem non posse amplius negare debitum, vel accusare, quia ea signa amoris tam voluntarie suscepta censentur vera remissio: cui ego acquiesco; etsi subdubitet Tamburin. *citatus* n. 12. *fine.*

§. III.

Petenti rationabiliter, scilicet cum usu moderamine recte rationis.

§12 **E**T universaliter sic, ut altera pars debiti absque incommodo rationabiliter reddere possit, neque denegandi, vel se excusandi iustam & rationabilem causam habeat, vel ex parte copulæ, vel petentis, vel reddentis, vel proli: quæ omnia ad certa capita, & quasi regulas summarie reduco.

§13 **I.** Non ergo peccat conjux negando debitum petenti conjugii: inprimis, si is petat ebrietate, furore, amentia: ut contra Navar. Sylvest. & alios docet communis DD. cum Sanchez, Layman, Diana citatis. Ratio est quia talis non petit rationabiliter & ut homo, sed potius ut bestia. Limitant tamen DD. quæ si talis ebrius vel amens accessurus esset ad aliam vel se polluturus, teneretur per accidens, & ex charitate saltem reddere ob impediendam inde emergentia. Item non tenetur reddere.

conjug petat nimis frequenter & importunè v. g. si ter de noctu petenti reddatur, quartâ vice negetur: ut notat Glossa *in capit. Quoniam. distinct. 31.* Rodriquez, alii cum Layman citato c. 1. n. 1. Item non peccat, si solum parvo tempore differatur: ut si petenti de die neget redditurus noctu, nisi adverteret periculum incontinentiæ in alio: quia censetur parvitas materiæ excusans saltem à mortali. Ex communi *Diana parte 1. tract. 5. resolut. 14.* Eâdem ratione, si conjug valdè rarò petit debitum v. g. in mense quater, & quintâ vice negetur *Sanchez & Layman* citati censent parvitatē materiæ, nisi constet conjugem tunc seriò petere, aut versari in periculo incontinentiæ. Item si conjug petat indebito modo, sive ex parte copulæ v. g. in præpostero situ: sive ex parte circumstantiarum loci & temporis, juxta dicenda §. sequenti.

II. Quoties reddenti timeretur grave periculum salutis corporalis, utpote mortis vel morbi gravis & periculosi, non tenetur reddere. Communissima cum D. Thoma, Scoto, aliis *in 4. dist. 32.* aliisque, quos latè citat, & sequitur *Sanchez l. 9. disp. 24. n. 16.* Layman cit. c. 1. & 5. Ratio est; quia ex naturali interpretatione conjuges in matrimoniali contractu corporis potestatem inter se dant, salvâ suarum personarum incolumitate; imò cum suorum corporum dominium non habeant, nec possunt licitè eorum usum in tanto periculo mortis, aut gravis infirmitatis permittere, multò minùs præstare.

consequenter peccant in tali periculo copulam exercendo, petendo, & reddendo; ergo a fortiori conjux non tenebitur reddere debitum petenti in tali periculo, quia irrationabiliter, inique, illicitè petit. Periculum autem tale dupliciter imminet. 1. Ex parte petentis, utpote qui peste infectus, leprâ, morbo gallico, vel alio contagioso, & probabiliter certò infecturo laborat, ei petenti non tenetur conjux reddere, esto sit in periculo incontinentiæ, non ex iustitia, secundum omnes, ob rationem datam; nec ex charitate, ut contra *Ledesman, & Rodriguez* nostrum ex communi docent *Sanchez & Lopez* citati: quia ordine & lege charitatis nemo tenetur sui corporis vitam & incolumitatem pro privati hominis peccato vitando exponere, cum is in necessitate simpliciter positus non sit, sed alia concupiscentiæ remedia adhibere possit: esto, sanctè & laudabiliter ita faceret, atque etiam aliquandò saltem ex charitate reddere debet. Ut si morbus contagiosus, gallicus, vel lepra valdè diuturnus sit, cum valdè difficile aliquibus sit in perpetua lucta contra motus concupiscentiæ perseverare. Quo sensu intelligendus Alexander III. cap. 2. *De conjug. leproso*, ita respondens. *Si virum vel uxorem leprosum fieri contigerit, & infirmus a sano debitum exigat, generaliter precepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum.* Respondent enim DD. communiter apud *Sanchez* citatum *disq. 24. num. 17.* Pontificem respondisse ex præsumptione, quòd conjug

reddenti debitum propinquum infectionis periculum plerumque non immineat à leproso, præsertim cum raro admodum fiat, situsque mutatione, ac vestitu periculum caveri possit. 2. Oritur periculum tale ex parte ipsius reddentis, utpote quia morbo laborat v. g. hectica, febris, vel alio, cui valde noceat coitus: vel ex ipso impetu copulæ gravis infirmitas, vel periculum timeatur. Item si mulier per Medicorum judicium, vel experientiam antecedentis partus in probabili periculo mortis constituenda sit, si prolem concipere & parere debeat, petenti debitum reddere non tenetur. *Omnes.* At verò reddere debitum marito, & deinde vel expellere semen receptum, vel sumpto pharmaco conceptionem prolis impedire ad evadendum futurum periculum mortis in partu, simpliciter & mortaliter illicitum est; sicut & in omni alio casu. Communissima DD. imò omnes cum Sanchez lib. 9. disp. 20. Ratio est; quia id directè repugnat fini principalissimo & unico matrimonii, & debiti conjugalitatis. Unde c. ultimo. De condition. appositis. Inter conditiones matrimonii substantiæ repugnantes hæc ponitur, si generationem prolis evites. Et, semel in aliquo casu concessâ hanc licentiâ fæminis eâ passim abuterentur cum magno generationis humanæ detrimento; alia longè est ratio de expulsionem fœtus nondum animati ad servandam vitam matris in evidenti periculo mortis, quam licitam esse cum Sanchez docent multi; quia fœtus

tunc est actualis aggressor vitæ matris, & actualis ac unica causa mortis illius, contra quam habet mater jus naturale se defendendi, eamque repellendi: at verò foetus nondum existens, non est actualis agresor; nec defacto vim infert, sed solum timetur de eventu futuro, contra quem proin mater nullum habet jus naturale se defendendi; uti explicant *Sanchez* & *Layman* citati: nos autem cum communione intra c. 4. Sect. I. utrumque negamus.

§15 III. Quando ex redditione debiti timetur probabile periculum mortis, abortus, monstruositatis &c. prolis, tunc nec petere, nec reddere licet, consequenter multò minus petenti reddere tenebitur conjux absque necessitate. *Omnes*. Et specialiter tempore menstrui usum conjugalem factum sine necessitate peccati mortalis damnant multi cum D. Bonaventura apud *Sanchez disp. 21. num. 2.* Eo quòd tunc soleant nasci proles miserrimæ ac monstruosæ. Atque tunc temporis conjugem reddendo peccare venialiter post *Henric. Sylvest. Rebell.* alios docet Bonacina hic *quest. 4. propos. 6. n. 10.* Communi tamen sententiâ DD. cum *Sanchez disp. 21. num. 8.* petens tunc solum peccat venialiter, etiamsi certò prævideat periculum prolis vitiosæ, vel monstruosæ generandæ; reddere autem licite poterit uxor ob importunitatem petentis: eò quòd melius sit prolem vitiosam, monstruosam vel leprosam nasci, quàm omnino non nasci. Attamen tunc non obligari ad reddendum
contra

contra Sanchez ibidem rectius docent supra citati Sylvest. Henriquez, Bonacina, ac noster Marchant Tribun. tom. 3. seu speculi parte 3. tract. 1. tit. 12. quest. 4. §. 1. Quia verè irrationabiliter & injustè petitur, quod cum tanto damno petitur; & si labatur alter in incontinentiam, sibi imputet, & impotentì suæ libidini. Secus esset in casu necessitatis; ut quando conjuges nunquam possent petere vel reddere debitum sine periculo prolis vitiandæ: ut leprosi, vel alio morbo laborantes hæreditario. Similiter quando est probabile periculum mortis prolis, vel abortûs; ut si uxor sit valde gravida, & situ communi copula petatur, non tenetur reddere: possunt tamen tunc mutare situm accommodum, ut Assert. præcedenti insinuavi. Tandem si foemina experta sit se foetum vivum edere nunquam posse, probabiliter cum multis docet Sanchez citat. nihilominus mulierem debitum reddere posse, imò & petere, quia partim eventus incertus est, & Dei beneficio ordinario non impossibilis, adeoque conjuges videntur manere in possessione sui juris & petendi & reddendi debitum, partim; quia melius videtur puero, ut existat privatus visione Dei, quam ut omninò non existat: ut indicat D. Aug lib. 5. contra Julian. c. 8.

IV. Ob inopiam, ne multiplicentur proles, §16
inprimis validum est pactum conjugum eâ de causâ continendi, seu non petendi, nec reddendi debitum: imò & licitum, quamdiù abest

li s

peri-

periculum incontinentiæ. Ex comuni Navarr.
c. 16. num. 39. Sanchez lib. 9. disp. 25. Layman
c. 1. num. 16. Diana part. 3. tract. 4. resol. 13.
 Possent etiam absolute ita pacisci, & quidem san-
 ctè & meritorie si fiat ob honestum finem; ergò
 etiam ob eam causam necessitatis, atque stante
 tali pacto, utique conjux non tenetur reddere,
 quia injustè contra pactum redderetur: at vero
 secluso tali pacto conjugi petenti tale debitum
 negare ob solam paupertatem, esse mortale do-
 cent Navar. *c. 16. num. 25. Sylvest. alii com-*
munitè negantes absolute multiplicationem
prolis excusare à redditione debiti: & expresse
Layman cap. 1. num. 16. Nam cum hoc casu
 jure petatur debitum, quia ex una parte multi-
 plicatio prolis spectat ad præcipuum finem ma-
 trimonii, estq; magnum bonum ac donum Dei;
 cujus gratiâ conjugibus perferendum est quod-
 vis incommodum. Ex altera parte autem me-
 lius est proli, ut vivat inops, quam ut omnino
 non vivat, atque inter Christianos vix eveniet
 extrema necessitas, cum in auxilio Dei, *qui vo-*
luntaria pascit, & piorum hominum confidere
oporteat, non apparet excusatio tam stricte obli-
gationis; consentit Gobat cas. 16. num. 24. Hæc
 etiam ratione confirmans: Aut uxor diu negavit
 debitum ob illud periculum paupertatis, aut non
 diu? Si diu: Exponit maritum ingenti periculo
 incontinentiæ, & sic delinquet mortaliter ex
 sententia omnium. Si non diu: ergò frustra:
 concipiet enim probabilissimè primo congressu
 tanto

tanto avidius semen rapiente matrice, quanto di-
utius caruit illo velut alimento. Quare non me-
mini (ait *ibidem* num. 625.) me unquam im-
pertuisse absolutionem præferenti animum ne-
gandi debitum marito serio petiture ob metum
difficultatis in prole enutrienda. *Sic ille. Sic*
ego. Quod si tamen res eo loco esset, ut ob pro-
lis multiplicationem, vel parentes ipsi, vel vivis
parentibus liberi in extremam inopiam (casus
certè rarus inter Christianos) redigendi essent,
omnino fatendum est, ac fatetur *Layman* cita-
tus, debitum justè negari posse. Et quæso te
confessarie, an peccati damnabis miseram ux-
orem, quæ, marito omnia obligurienti, ipsa cum
liberis famem & ærumnas tolerans, ne amplius
multiplicetur miseranda proles, debitum negat,
priusquam se emendet? Quoniam absolutè non
improbabilis, & benè consideratis circumstan-
tiis, in praxi tuta videtur sententia opposita, ni-
mirum ob paupertatem, ne multiplicatâ prole
nimia molestia, vel mendicitas sustinenda sit,
posse negare debitum, vel sine omni culpa: ut
cum *Ledesma*, & aliis vult *Sanchez*, citatus, &
Diana part. 9. tract. 7. resol. 3. vel saltem sine
culpa mortali, ut volunt *Sotus*, *Rodrig. Sa.* alii
apud *Layman* citati. Consultissimum videtur
confessario inducere conjuges ad dictum
pactum.

Petenti licitè saltem ex parte copula.

§ 17 **L**icitè, servatis nimirum omnibus conditionibus Assertionem præcedenti explicatis, scilicet debito jure: debito fine: debito modo & circumstantiis: atque intra terminos honestatis naturalis. Si quidpiam horum desit, plerumq; cessabit obligatio reddendi, quin etiam sæpe licitè reddere non poterit, quando nimirum petitur illicitè ex parte copula, seu quando copula petita est illicita per culpam vel circumstantiam tenentem se ex parte copula: ut si petatur in loco sacro; cum periculo pollutionis, prolis, conjugis, &c. quia tunc reddens cooperaretur ad peccatum directè. At verò quando copula est illicita ex parte solius petentis, jus tamen petendi retinentis; ut si petat voto castitatis adstrictus, vel petat ex mera lascivia ad aliquem finem malum, &c. conjux, nisi facilè possit avertere, adhuc licitè reddere potest, ac ferè petenti ac juro suo uti volenti, etiam reddere tenetur, juxta communem sententiam apud citatos omnes. Quare non semper in usu matrimonii, seu debito conjugali, quando petere illicitum & peccatum est, etiam reddere peccatum est; sed illicitè petenti, sæpè licitè reddi potest, & quandoq; debet: pro quo dignoscendo ex *Coninck*, *Sanchez*, *Layman* citat. c. I. n. 7. aliis communiter rursus pono tres regulas.

§ 18 *Regula prima.* Quando petere debitum est

tantum culpa venialis, undecumq; reddere debitum nulla est culpa, nisi reddens facillime avertere posset, utpote si maritus petat debitum cum variatione situs, solius voluptatis gratia, aut cum tactibus extraordinariis, uxor nisi facillime absq; ulla displicentia posset impedire, non peccat reddendo ita debitum, vel tales actus. *Ratio est;* quia licet alter ita petendo & copulando peccet venialiter ob defectum debiti finis, & justae causae, conjux tamen ita reddendo excusatur a peccato, & culpabili cooperatione ob justam causam & honestum finem, ne scilicet displiceat viro, vel eum offendat; ideoque culpa manet ex parte solius petentis, imò eo casu plerumq; obligatur ad reddendum, quia & alter jure suo exigat, & uxor sine peccato reddere potest. Quamvis contra sentiant alii cum Bonacina supra citato. Et prudenter monet Gobat *cas. 16. n. 635.* caveat confessarius, ne scrupulum injiciat nobilibus aut valde ingenuis matronis, quando non parent maritis exigentibus ex mera petulantia, ac stantibus, &c.

Regula secunda. Quando petere est culpa mortalis, sed culpa vel circumstantia tenente se ex parte solius petentis; utpote, quia petit voto castitatis adstrictus, &c. tunc reddere nulla culpa est. *Ratio est;* quia cum actus ille ex natura sua non sit illicitus, sed solum ex culpa vel circumstantia tenente se ex parte petentis, juxta tamen petendi retinentis, hinc idem actus ut se tenet ex parte conjugis reddentis, in qua, vel
quo

quo non reperitur aliqua culpa, vel circumstantia vitians actum, erit licitus; imò etiam debitus ex iustitia: Excepto solo casu, quando conjux petens per culpam suam amisisset jus petendi debitum, utpote per affinitatem contractam per incestum, tunc enim non tenetur reddere, imò cum commodè avertere possit, saltem ex charitate, tenetur non reddere. Abiolute autem posse reddere, contra alios probabiliter docent Sanchez *l. 9. disp. 6. n. 12.* Diana *parte 9. tract. 8. resol. 32.*

520 *Regula tertia.* Quando reddere est peccatum mortale ex culpa, vel circumstantia tenente le ex parte ipsius actus copulæ, ut si petatur in loco sacro, cum evidenti periculo abortus, cum inceptione extra vas naturale, &c. tunc etiam reddere est peccatum mortale, nisi ignorantia vel metus incussus excuset à toto, vel à tanto; quia tunc verè & propriè esset cooperari ad peccatum mortale: etenim quando ipse actus de se est illicitus, utpote quia reverentiæ loci sacri, salutis prolis, aut naturali honestati repugnat, tunc eadem malitiâ, & pravâ circumstantiâ adest acitur & petitio & redditio.

SECTIO IV.

Peccata conjugum contra matrimonium, nimirum de adulterio, & restitutione inde debitâ.

SUMMARIUM.

§ 1. *Adulterium quid, & quotuplex?*